



De Randstad in 2050

pagina 12



IN GESPREK:

PvdA'er Samira Bouchibti interviewt Frans Weisglas

pagina 28

Kabinet doet
provincies tekort
pagina 11

De bananenschillen
van Balkenende IV
pagina 19

Flirten met de laatste
dictator van Europa
pagina 22

Een kijkje in de
Haagse schuilkelders
pagina 24

www.poser.nl

P&O Services Groep

**Assessment
en
Development**
073-5039320





16



19



24



12 New York aan de Noordzee laat op zich wachten

Een visie op de Randstad in 2050

16 'Innovatie geremd door Europese aanbestedingen'

Directeur Smits van Het Expertise Centrum over ict in het regeerakkoord

19 Nieuw kabinet opgewekt van start

Hoofdpijndossiers en bananenschillen van Balkenende IV

22 Flirten met de laatste dictator van Europa

Raad van Europa haalt banden aan met Loekasjenko

24 De bunkers van Den Haag

Gluren in de schuilkelders van de Koude Oorlog

28 'Een Kamervoorzitter heeft geen macht'

Kamerlid Samira Bouchibti in de leer bij Frans Weisglas

43 Op campagne in Alphen aan den Rijn



NIEUWS 6 T/M 11

6 'De ABD heeft de ministeries niet in de hand'

7 Kabinet geeft culturele sector 'strafkorting'

8 Jan Willem Weck over de recente benoemingen

10 Van der Hoeven maakt het bont

11 Kabinet doet arme provincies tekort



SPELERS 32 T/M 35

32 Honderdste interimmer benoemd

33 Elly Bogerman, directeur ICTU

34 Shanta Neering naar DJI

35 Politiek assistenten nemen afscheid



MENINGEN

7 Column Cindy Castricum: Stoelendans

31 Column Jorrit de Jong: Twee-nul voor de vooruitgang!



SERVICE

36 Et cetera

39 Kameragenda

STUIPTREKKINGEN VAN DE



Toen de angst voor de atoombom op zijn hoogtepunt was, werden er driftig atoombunkers gebouwd. Ook onder de Haagse ministeries zijn diep onder de grond zogenoemde noodzetels geplaatst. PM waagde zich in de ondergrondse spelonken en bunkers van Haagse ministeries, waarover tot op de dag van vandaag zeer geheimzinnig wordt gedaan omdat de status van 'staatsgeheim' nog steeds niet is opgeheven.

DE KOUDE OORLOG

TEKST ARNE GIELEN FOTO'S BUNKERPICTURES

Bij een dreigende aanval moet ook het nieuwe kabinet de bunker in

'Je moet je voorstellen, dat wanneer de bom valt en het Binnenhof niet meer dan een gat in de grond is, het land of wat ervan over is nog steeds bestuurd moet worden.' Met deze woorden opende een gids van de Rijksgebouwendienst (RGD) onlangs een rondleiding door de noodzetel onder het leegstaande ministerie van Financiën, dat in restauratie is. De ministers en de ambtelijke top konden zich ten tijde van ramp of oorlog in deze noodzetels terugtrekken om aldaar over de staat van het land, of wat er nog van over was, te spreken.

De angst voor de bom is inmiddels geweken, maar de ondergrondse relikwieën bestaan nog steeds. Dertig jaar geleden was de dreiging uit het oosten nog heel reëel en leek de vrees voor de val van de allesvernietigende atoombom nog gegrond. In de jaren zeventig werden er dan ook onder bijna alle ministeries en andere belangrijke gebouwen, zoals bibliotheken en grote bedrijven, atoombunkers aangelegd.

Naast de bunker onder het tijdelijk gesloten gebouw van Financiën aan het Korte Voorhout, hebben ook de ministeries van BZK, Defensie,

LNV, VenW en Buitenlandse Zaken een noodzetel tot hun beschikking. Veel van deze atoombunkers zien grijs van het stof en zijn allang niet meer in gebruik.

Onder het ministerie van BZK worden de potjes bruine bonen en pakken maandverband nog wel regelmatig aangevuld. De machines en luchtverversingsapparaten worden om de

VOOR DE MINISTERS VAN BZK, JUSTITIE EN FINANCIËN EN DE AMBTELIJKE TOP STAAN STAPELBEDJES KLAAR

zoveel tijd gecontroleerd en de patronen in de gasmaskers worden met regelmaat ververs. De noodzetel aan de Schedelhoekshaven is namelijk nog steeds operationeel. Hier kunnen de ministers en de ambtelijke top nog voor het oorlogsgeweld schuilen. Niet dat er van oorlog veel sprake was, maar toen Pim Fortuyn in Hilversum werd neergeschoten, kwamen de ministers in deze bunker voor spoedoverleg bijeen.

Staatsgeheim

Mark Witte, directeur van de stichting Nationale Collectie Bescherming Bevolking (NCBB), die onlangs de bunker bezocht, weet te vertellen dat de bunker nu meer als een zaal voor noodoverleg wordt gebruikt, maar dat de noodzetel onder BZK nog steeds tegen een nucleaire aanval bestand is. 'Een deel van de bunker heeft dan ook nog steeds de status van staatsgeheim. We hebben de bunker gefotografeerd, maar sommige deuren bleven op slot.'

De minister-president heeft onder het ministerie van BZK een eigen ondergrondse kamer vanwaar hij via een rechtstreekse radio- en televisieverbinding het volk kan toespreken. Ook staan er voor de ministers van BZK, Justitie en Financiën en de ambtelijke top van deze ministeries stapelbedjes klaar. In totaal kunnen er 64 personen in deze bunker bivakkeren. De overige leden van het oorlogskabinet, de ministers van Defensie en Verkeer en Waterstaat, hebben een eigen bunker tot hun beschikking, waar zij het met een noodrantsoen van water, voedsel en frisse lucht nog veertien

Trappenhuis



Kamer van de minister-president



dagen kunnen uitzingen in geval van een atoomramp. Om de ruimte zo efficiënt mogelijk te gebruiken, moet er in ploegen worden geslapen. Mocht in Nederland de oorlog uitbreken dan moet, terwijl Wouter Bos lekker in zijn stapelbedje ligt te slapen, Guusje ter Horst uit bed komen om een plekje vrij te maken voor Ernst Hirsch Ballin. Hoe ridicuul deze situatie in eerste instantie mag lijken, en hoe gering de kans is dat dit scenario echt in werking treedt – sinds de bouw van deze noodzetel in 1975 is er immers nooit aanleiding geweest op deze manier van de bunkers gebruik te maken –, toch tekenen de bewindslieden er bij aanvaarding van hun ambt voor om zich in geval van nood in de bunker te verzamelen.

Onder het ministerie van Financiën aan het Korte Voorhout is ook tijdens de verbouwing de oude noodzetel van de regering nog helemaal intact. De bunker is zichtbaar niet in gebruik. Wie de dikke deur van de ingang passeert, waant zich al snel in de vroege jaren tachtig. Het geheel ademt een sfeer van de vroegere James Bondfilms: de groene muren, de stalen deuren, de telefoons voorzien van een draaischijf en de ouderwetse gasmaskers. Alles heeft de signatuur van de tijd, waarin de communistische dreiging nog actueel was. Langs een douchecabine, waar je je van nucleaire restproducten kan ontdoen, bereik je het hart van de bunker, een ondergronds stelsel van benauwd aandoende gangen.

Bordjes

Aan weerskanten van de gangen leiden stalen deurtjes naar verschillende vertrekken. Er is een kantine, waar gezamenlijk gegeten kan

worden, een vergaderruimte, een telefoonkamer en er zijn kamertjes waarin, net als in de bunker onder BZK, de stapelbedden staan opgesteld. Op de deur van elk kamertje hangt een bordje met de functie van de personen voor wie de stapelbedden bestemd zijn. De politieke en ambtelijke kopstukken zitten, bij een nucleaire aanval, op enkele tientallen vierkante meters op elkaar gepakt.

'HET IS ECHT NIET ZO DAT POETIN DEZE FOTO'S VAN EEN BUNKER UIT DE JAREN ZEVENTIG WIL BEMACHTIGEN'

In de vergaderruimte van de bunker wijzen alle landkaarten in dezelfde richting. Van Berlijn tot Wladiwostok, de kaarten tonen het oosten, ter illustratie hoe serieus de dreiging uit het voormalig Warschaupact werd genomen. Wie in de bunker rondloopt kan zich de toenmalige ministers Van Agt, Wiegel en Andriessen ijsberend door de ruimte voor de geest halen. Druk telefonierend met Navo-bondgenoten, de zweetdruppels op het voorhoofd, wijzend richting Moskou. Een beeld dat gelukkig nooit werkelijkheid werd.

Terwijl de Koude Oorlog toch al lang en breed verstreken is, blijft men bij de RGD nog steeds erg geheimzinnig doen. Zo was fotograferen tijdens de rondleiding in de noodzetel onder het ministerie van Financiën ten strengste verboden. Wel mocht de stichting NCBB een week voor de rondleiding de bunker nog in om de noodzetel voor het nageslacht vast te leggen op de gevoelige plaat. Maar over publicatie van de beelden wordt nog druk

gesteggeld door RGD en NCBB en is openbaarmaking vooralsnog niet toegestaan.

Mark Witte kan het maar moeilijk bevatten. 'In eerste instantie mochten we de foto's gewoon publiceren. Nu blijkt dat de status van staatsgeheim van de bunker nog niet formeel is opgeheven.' Vreemd, vindt Witte, als je burgers er wel een rondleiding geeft en de rondleiding zelfs door de televisie laat vastleggen. 'Het item is ook nog steeds op het internet te zien,' zegt Witte, die eerder al de gehele bunker van het ministerie van BZK fotografeerde en dat wel gewoon op internet mocht publiceren. 'Die bunker onder BZK is zelfs nog ten dele operationeel, terwijl die onder het ministerie van Financiën al jarenlang buiten gebruik is. Ze blijven gewoon onnodig geheimzinnig doen.'

Lachwekkend

Corjan van der Peet van de afdeling monumentenbeleid van de Rijksgebouwendienst, vindt de hele situatie nogal lachwekkend. Van der Peet, die vroeger bij de RGB over de noodzetels ging, vindt de hele waas van geheimzinnigheid nergens voor nodig. 'Het is echt niet zo dat president Poetin probeert deze foto's van een bunker uit de jaren zeventig te bemachtigen. Bovendien is alle apparatuur flink verouderd. Formeel zal de bunker nog wel onder het staatsgeheim vallen, maar als je deze voor het publiek openstelt, blijft er van een staatsgeheim niet veel meer over.'

De laatste keer dat de noodzetel aan het Korte Voorhout gebruikt werd, was tijdens het afgelopen millennium. 'De millenniumbug zou toeslaan en de wereld zou door een computer-

Kantoor



Grote kantine



virus lam worden gelegd. Om twaalf uur zaten de computerspecialisten van de overheid in de bunker achter hun computerschermen gereed,' vertelt Witte.

Ook tijdens de invoering van de euro bevonden de verantwoordelijke ministers zich in de bunker van Binnenlandse Zaken, wordt tijdens de rondleiding door het ministerie van Financiën verteld. 'Wanneer de mensen dat muntje

'VOOR DE MILLENNIUMBUG ZATEN COMPUTERSPECIALISTEN OMTWAALF UUR IN DE BUNKER ACHTER HUN SCHERMEN GEREED'

nou eens niet hadden aangenomen, was er toch echt wel een groot probleem was geweest.' Hoewel in beide gevallen sprake was van loos alarm, is het tekenend hoezeer de bewindlieden op hun hoede waren.

Witte: 'Omdat de bunker van BZK nog steeds operationeel is, mochten wij bepaalde elementen niet op de foto vastleggen. Sommigen deuren bleven gesloten. Zo mochten wij beslist niet laten zien waar de nooduitgangen van de bunker uitkomen. Ik weet dat er eentje tussen een tramspoor in de binnenstad uitkomt. Als je de klep naar de straat van binnenuit opent, staat er op een bordje te lezen: "Pas op uw hoofd er kan een tram aankomen".' Witte begrijpt goed dat de nooduitgangen geheim moeten blijven. 'Het zijn de zwakste punten van een bunker. Ze zijn ooit gebouwd met de gedachte dat de mensen tenslotte toch naar buiten moeten wanneer het gebouw in elkaar is gestort. Via een ondergronds gangenstelsel kan men daarom de bunker verlaten.'

RaRa

De nooduitgangen vormen de gemakkelijkste manier om van buiten tot de bunkers door te dringen. De Revolutionaire Anti-Racistische Actie (RaRa) wist dit begin jaren tachtig al eens voor elkaar te krijgen. In Amsterdam hield de RaRa de noodzetel van de gemeente Amsterdam lange tijd bezet. Witte: 'Toen deed de vreemde situatie zich voor, dat de objecten die als bescherming dienden zelf ook bewaakt moesten worden. De RaRa vond de bunkers een teken van het militarisme dat zij en vele anderen in die tijd verafschuwden,' aldus Witte. De directeur van de stichting NCBB hoopt dat hij de foto's van de bunker onder het ministerie van Financiën uiteindelijk toch mag publiceren. Voorlopig is de bestemming van deze bunker nog onduidelijk, dus het gesteggel zal nog wel even duren.

Ook van veel andere ondergrondse relikwieën van de Koude Oorlog is de bestemming nog onduidelijk. 'Het is ongelooflijk hoeveel ondergrondse bunkers, die destijds door de afdeling Bescherming Bevolking zijn gebouwd, letterlijk in de vergetelheid terechtgekomen zijn. Wie tijdens de lunchpauze over de pleinen in de Haagse binnenstad struikt, kan de putdeksels erop natellen. Onder deze grote deksels bevinden zich de overblijfselen van de Koude Oorlog en de dreiging uit het oosten. Er wonen nu alleen nog ratten, tenminste, als de loze ruimtes nog niet tot een parkeergarage zijn omgebouwd. <



Slaapkamer personeel

Gang

Slaapmateriaal

